

moral damage suffered by business entities as a component of damages reimbursable by the breaching individual or entity and to establish the common criteria for determining the amount of just satisfaction for the said claims.

Key words: intangible losses by legal entities, non-pecuniary damage of business entities, the European Court of Human Rights' precedents, just satisfaction.

DOI: 10.36695/2219-5521.3.2020.42

УДК 346.5:346.9

Д.В. ЧАСОВНИКОВ

*Дмитро Валерійович Часовников, здобувач
Донецького національного університету імені
Василя Стуса**

ORCID: 0000-0003-4133-4499

ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Постановка проблеми. Застосування адміністративно-господарських санкцій (далі – АГС) на ринку цінних паперів (далі – РЦП) багато в чому залежить від чіткості визначення підстав їх застосування. Це підтверджується тим, що на практиці суб'єкти господарювання у своїх запереченнях, скаргах проти притягнення їх до відповідальності в більшості випадків у першу чергу спростовують сам факт правопорушення, а вже потім заперечують проти виду або розміру санкцій. Актуальним таке питання є і з огляду на останні істотні зміни законодавства про цінні папери та з урахуванням того, що більшість наукових досліджень із запропонованої проблеми здійснювалися до прийняття нового законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У юридичній літературі питання підстав застосування санкцій вченими розглядалися як у межах загальної теорії (С.С. Алексєєв, С.Н. Братусь, М.В. Вітрук, Н.С. Малєїн, Д.М. Лук'янець), так і на галузевому рівні (О.М. Вінник, Л.М. Дорошенко, О.А. Заярний, О.В. Кологойда, В.І. Новошицька, О.П. Подцерковний, З.Ф. Татькова, В.С. Щербина). Навіть при достатній кількості наукових праць слід зазначити наявність різних наукових точок зору при визначенні підстав застосування санкцій, що не забезпечує єдиного підходу в застосуванні тієї чи іншої санкції. Дотепер залишаються дискусійними співвідношення підстав та умов застосування санкції, поняття господарського правопорушення, а в умовах оновлення законодавства щодо РЦП ці питання взагалі не отримали належного висвітлення, тому в рамках заявленої теми дослідження потребують подальшого теоретичного доопрацювання.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає у визначенні понять «підстави застосування АГС на РЦП» та «правопорушення на РЦП» з уточненням видів таких правопорушень.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомим є те, що після встановлення факту протиправної поведінки та відповідної правової норми, яку слід застосувати до такої життєвої обставини, до суб'єктів правовідносин застосовуються заходи юридичної відповідальності, метою яких є виникнення відповідних юридичних наслідків. Такі заходи юридичної відповідальності застосовуються до суб'єктів правовідносин за наявності підстав, що в теорії права називають певною сукупністю обставин, за існування яких її застосування є можливим¹.

Відповідно до положень ст. 218 Господарського кодексу України (далі – ГКУ) «Підстави господарсько-правової відповідальності» підставою господарсько-правової відповідальності учасника господарських відносин є вчинене ним правопорушення у сфері господарювання². Отже, норма чітко визначає єдину підставу виникнення охоронних правовідносин – вчинене учасником господарських відносин правопорушення у сфері господарювання. Проте таке формулювання є настільки дискусійним, що дотепер дослідники не прийшли до єдиного знаменника.

Треба сказати, що питання підстав застосування АГС на РЦП у сфері господарювання ґрунтуються на загальних положеннях щодо господарсько-правової відповідальності. Тому для розгляду зазначеного питання візьмемо за основу найбільш усталені підходи, з яких можна виділити два напрями.

Прихильники першої позиції (О.М. Вінник³, В.С. Щербина⁴, О.П. Подцерковний⁵) виділяють три підстави відповідальності. Перше – це нормативні підстави, тобто сукупність норм права щодо відповідальності учасників господарських відносин. Другою правовою підставою є господарська правосуб'єктність правопорушника (боржника) і потерпілого (кредитора). Третя підстава іменується юридико-фактичною. Згідно з останньою підставою господарсько-правової відповідальності учасника господарських відносин є вчинення ним правопорушення у сфері господарювання. Водночас, на думку В.С. Щербини, ця підстава складається з чотирьох елементів, які в теорії господарського права ще називаються умовами господарсько-правової від-

© Д.В. Часовников, 2020

* *Dmytro Chasovnykov, Postgraduate student of Vasyl' Stus Donetsk National University*

повідальності, а саме: факт господарського порушення; збитки, завдані порушенням господарського зобов'язання; причинний зв'язок між протиправною поведінкою порушника та завданими потерпілому збитками; вина правопорушника – учасника господарських відносин⁶. Отже, склад правопорушення (протиправна дія чи бездіяльність) ототожнюється з умовами відповідальності, тобто за яких умов така відповідальність настає (збитки чи інші негативні наслідки, причинний зв'язок між протиправною дією чи бездіяльністю, господарська правосуб'єктність правопорушника і потерпілого, вина правопорушника).

Відповідно до аргументів представників другого підходу (О.А. Заярний⁷, М.В. Вітрук⁸, З.Ф. Таткова⁹) єдиною підставою господарської правової відповідальності є правопорушення, яке, на погляд одного з представників цієї когорти вчених, водночас є нормативно-правовою і фактичною підставою юридичної відповідальності¹⁰. Крім того, науковцями зазначається, що підстава й умова – це окремі поняття. Умови відповідальності – це встановлені у законі передумови настання відповідальності, а підстави є джерелом, причиною, що приводить до визначеного наслідку¹¹. У цілому погоджуючись із зазначеними позиціями, спробуємо аргументувати власне бачення підстав застосування АГС на РЦП з урахуванням вищевикладеного матеріалу.

Аналізуючи висловлену В.С. Щербиною позицію, треба сказати, що викликає заперечення друга підстава, а саме господарська правосуб'єктність правопорушника. Варто погодитися із З.Г. Криловою, яка конкретизує: якщо умови відповідальності дозволяють уяснити питання, чи настане відповідальність при наявності вказаних у законі обставин, то підстави відповідальності дозволяють відповісти на питання про те, за що, за які саме правопорушення встановлена законом відповідальність¹². Тому, вважаємо, правосуб'єктність не може розглядатися окремою підставою застосування санкції, а є фактично її умовою. Аргументом на користь цієї позиції можуть слугувати такі положення Рішення НКЦПФР № 1470: при наявності факту вчинення правопорушення ... але у разі внесення до ЄДРПОУ запису про державну реєстрацію припинення юридичної особи, запису про судові рішення щодо припинення юридичної особи, визнання її банкрутом – справу на РЦП не може бути порушено, а порушена справа підлягає закриттю¹³. Як бачимо, в таких випадках правосуб'єктність є умовою, за якою при наявності факту вчинення правопорушення механізм застосування АГС на РЦП може бути реалізований.

Можна також стверджувати, що наявність чи відсутність тих чи інших умов впливає як на сам факт можливості застосування АГС до суб'єктів господарювання, так і на вид санкції чи її розмір, що можна проілюструвати положеннями законодавства на РЦП:

– умова, що впливає на сам факт можливості застосування АГС, – дотримання строків реалізації відповідальності. Санкцію може бути застосовано до учасника РЦП не пізніше трьох років з дня вчинення правопорушення незалежно від санкції (ст. 12 Закону № 448/96-ВР)¹⁴;

– умова, що впливає на види АГС, – спеціальна правосуб'єктність. Якщо суб'єктом господарювання, що має ліцензію, порушені умови провадження професійної діяльності на РЦП, це є підставою для застосування санкції у вигляді зупинення/або анулювання ліцензії (розділ IV Порядку № 816)¹⁵, при порушенні умов провадження професійної діяльності за відсутності у суб'єкта господарювання ліцензії – це є підставою для застосування АГС штрафу (ст. 11 Закону № 448/96-ВР);

– умова, що впливає на розмір АГС, – повторність правопорушення. За неподання, подання не в повному обсязі інформації та/або подання недостовірної інформації до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) передбачено застосування штрафу у розмірі до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. За ті самі дії, вчинені повторно протягом року, – у розмірі від тисячі до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ст. 11 Закону № 448/96-ВР).

Як бачимо, умови, в яких діє конкретна причина, можуть бути різними. У результаті одне і те саме правопорушення на РЦП у різних умовах має різні наслідки: можливість реального застосування санкцій (у тому числі певного виду або розміру) або навпаки.

Тому можна стверджувати, що на РЦП умови – це обставини, від яких залежить можливість реалізації АГС, а також вибір її виду чи розміру.

Щодо правових (юридичних) та фактичних підстав відповідальності суб'єктів господарювання, то слушною видається точка зору О.М. Вінник, яка зазначає, що: юридичні підстави – той правовий документ, що характеризує певну поведінку суб'єкта господарювання як протиправну і передбачає за неї форму і розмір відповідальності. Фактичні підстави – це ті життєві ситуації, що характеризуються законом або договором як неправомірні¹⁶.

Виділення правових та фактичних підстав, безумовно, має значення для розуміння застосування відповідальності до суб'єктів господарювання. Разом із тим, на переконання З.Ф. Таткової, власне визначення господарського правопорушення містить у собі поєднання як юридичної, так і фактичної підстави, бо ним є діяння, протиправність якого має бути передбачена господарським законодавством чи іншими правовими документами¹⁷.

Схожого висновку про єдність нормативно-правових та фактичних підстав доходить Л.М. Дорошенко, розглядаючи підстави ліквідації господарського товариства, яка є однією з видів адміністративно-господарських санкцій, зазначаючи, що на стадії застосування санкції правової норми, тобто прийняття рішення судом, чітко виділяються два етапи: перший етап пов'язаний з установленням правової (нормативно-правових підстав – на підставі чого) й фактичної (за що) підстави відповідальності; другий – із призначенням міри відповідальності¹⁸.

Підтримуючи наведені аргументи, треба констатувати, що в положеннях нормативного акта, який визначає порядок та строки розгляду НКЦПФР справ про порушення громадянами, посадовими особами та юридичними особами вимог законодавства на РЦП також простежується, що на стадії застосування санкції уповноважена особа повинна з'ясувати: фактичні обставини справи, встановлені при її розгляді; нормативно-правовий акт, норми якого порушено; докази, що підтверджують факт правопорушення і вину юридичної особи та відповідні норми нормативно-правового акта, який передбачає відповідальність за дане правопорушення¹⁹. З цього випливає, що єдиною підставою (причиною) для застосування АГС на РЦП є правопорушення, хоча при застосуванні такої міри відповідальності має бути доведено як наявність юридичної підстави і фактичної підстави, так і врахування інших умов.

З урахуванням висловлених у науковій літературі думок та проведеного аналізу правові підстави застосування АГС на РЦП можна визначити як обставини, зазначені у нормативно-правових актах, наявність яких робить застосування санкції можливим (наявність факту правопорушення), а механізм їх застосування таким, що підлягає реалізації (наявність або відсутність певних умов).

Ще одним ключовим питанням, що потребує з'ясування, є власне поняття правопорушення на РЦП. По-перше, чинне законодавство хоча й оперує термінами «правопорушення на РЦП»¹¹, «господарське правопорушення»², проте не надає дефініції цим поняттям, що негативно впливає на стан законодавства та правозастосовну практику. По-друге, проблеми розуміння сутності й ознак правопорушення, незважаючи на їх дослідження у загальній теорії та галузевих юридичних науках, залишаються дискусійними. Так, Д.М. Лук'янець розглядає «правопорушення» як «урегульовані нормами права суспільні відносини, учасники яких мають суб'єктивні права та юридичні обов'язки, але на відміну від правовідносин ці права й обов'язки не реалізуються, а порушуються»²⁰. На переконання В.С. Щербини, господарські правопорушення можна визначити як порушення законності та державної дисципліни підприємствами, установами, організаціями, громадянами-підприємцями, державними та іншими органами в процесі господарської діяльності та управління нею²¹. В.В. Сухонос визначає такі особливості правопорушення на РЦП: 1) є актом поведінки суб'єкта правовідносин, що має прояв у здійсненні активних дій (наприклад, публічне розміщення цінних паперів без реєстрації випуску в НКЦПФР) чи бездіяльності (наприклад, неотримання ліцензії на право здійснення професійної діяльності на РЦП); 2) є вольовим актом, тобто залежить від волі та свідомості учасників і здійснюється добровільно; 3) суспільна шкідливість; 4) протиправність діяння²².

О.В. Кологойда правопорушення на РЦП поділяє на договірні (форми та розмір договірної відповідальності визначаються як законом, так і умовами договору) і недоговірні (форми та розмір недоговірної відповідальності встановлюються тільки законом) та характеризує господарське недоговірне правопорушення як невиконання/неналежне виконання учасником фондового ринку норм законодавства, встановлених правил здійснення діяльності на фондовому ринку, внутрішніх документів учасників фондового ринку, порушення прав і законних інтересів інвесторів та інших учасників фондового ринку, як поєднані, так і не поєднані з позбавленням прав власності на цінні папери, що призвело до заподіяння або ризику заподіяння шкоди майну, правам і законним інтересам іншого учасника фондового ринку або публічним інтересам держави²³. Проте зазначимо, що окремі з цих ознак слід сприймати критично. Так, «...невиконання/неналежне виконання норм законодавства, правил» повинно охоплюватися одним терміном – «невиконання», оскільки правила або виконуються (в повному обсязі) або не виконуються. Прикладом у схожій ситуації може слугувати позиція колегії суддів Донецького апеляційного адміністративного суду у справі № 2а/1270/10271/2012²⁴. Заперечення стосуються і такої ознаки, як «учасники РЦП», вичерпний перелік та визначення яких надано у положеннях ст. 2 Закону про ЦП²⁵. З аналізу положень вищезазначеного наукового підходу вбачається теза про спеціальну господарську правосуб'єктність усіх цих осіб, що не зовсім узгоджується з окремими положеннями ст. 11 Закону № 448/96-ВР, наприклад, коли суб'єкт господарювання вчиняє правопорушення, не маючи спеціальної господарської правосуб'єктності (розміщення цінних паперів без реєстрації їх випуску в установленому законом порядку або провадження професійної діяльності на фондовому ринку без ліцензії). Тому при визначенні правопорушення на РЦП більш виваженим є використання терміна «суб'єкти господарювання».

Вищенаведені визначення вказують на найбільш суттєві ознаки правопорушення, проте на сьогодні, в тому числі і з урахуванням особливостей законодавства про цінні папери, потребують доопрацювання. Для цього слід звернутися до визначення родового поняття «правопорушення». У загальній теорії права виділяються такі властивості правопорушення, що утворюють у сукупності його поняття: а) це діяння (дія або бездіяльність); б) діяння суспільно шкідливе; в) діяння, що суперечить нормам права; г) винне діяння; д) діяння, за вчинення якого передбачено юридичну відповідальність. Кожна з названих властивостей може бути конкретизована щодо правопорушення на РЦП.

Так, поняття діяння можна розуміти з урахуванням ст. 238 ГК України, а саме, це дії (бездіяльність) суб'єкта господарювання, що порушує встановлений законодавством порядок здійснення господарської діяльності.

Суспільна шкідливість правопорушення полягає у посяганні на суспільний господарський порядок, у тому числі на права і законні інтереси учасників РЦП або публічний інтерес держави. При цьому суспільний господарський порядок – це заснована на законодавстві та реальних інтересах суспільства система правових і економічних засобів, спрямованих на забезпечення стабільності і ефективності господарювання, задоволення та захист інтересів господарюючих суб'єктів²⁶.

Така властивість як суперечливість нормам права щодо правопорушення на РЦП, потребує конкретизації з урахуванням того, що норми, яким відповідне діяння суперечить, передбачені лише нормативно-правовими актами і не можуть бути визначені положеннями господарських договорів, локальними актами органів місцевого самоврядування, актами суб'єктів господарювання тощо.

Наступна властивість – винне діяння. Згідно зі ст. 238 ГК України адміністративно-господарські санкції є публічно-правовими, застосовуються за порушення правил здійснення господарської діяльності і не можуть застосовуватися за відсутності вини особи. Разом з тим слід визнати, що на практиці при застосуванні вказаних санкцій в більшості випадків наявність вини фактично презюмується (презумпція вини порушника). Тому можна погодитися з науковцями, на думку яких, вирішення питання про застосування санкцій переміщується з нормативно закріпленої конструкції вини на доведення чи спростування складових її змісту²⁷.

З урахуванням загальних властивостей правопорушення та особливостей їх прояву на РЦП можна конкретизувати визначення останнього таким чином: правопорушення на РЦП – це суспільно шкідливе діяння (дія або бездіяльність) суб'єкта господарювання, яке суперечить нормам права, що визначають правила здійснення діяльності на РЦП, при порушенні яких передбачено застосування АГС.

Окремим питанням, що має значення як для теорії, так і для подальшої систематизації законодавства про застосування АГС на РЦП, є поділ правопорушень на види. Конкретизацію та угруповання видів доцільно здійснити передусім тому, що кожний вид має певні особливості. Важливо це й тому, що відповідальність за правопорушення має бути встановлена виключно законом (ч. 2 ст. 238 ГК України), а певна частина норм, встановлюючи ті чи інші санкції на РЦП, фактично використовує лише загальні вказівки на порушення правил здійснення діяльності на РЦП (зокрема, звільнення з посад керівників фондових бірж та інших установ інфраструктури фондового ринку у випадках недодержання ними чинного законодавства України). Тому на рівні закону необхідно визначити повний перелік таких порушень та здійснити їх класифікацію.

Безсумнівним є те, що всі правопорушення, за які передбачено застосування АГС на РЦП залежно від юридичної підстави належать до недоговірних, натомість залежно від об'єкта їх умовно можна поділити на такі групи:

1) правопорушення, пов'язані з емісією та обігом цінних паперів. До таких належать: розміщення цінних паперів без реєстрації їх випуску в установленому законом порядку, невиконання умов проспекту цінних паперів, недобросовісна емісія тощо;

2) правопорушення, пов'язані з професійною діяльністю на РЦП. Серед яких можна виділити: провадження професійної діяльності на фондовому ринку без ліцензії, порушення ліцензійних вимог, недотримання пруденційних нормативів та інших показників (нормативів), невідповідність договорів (комісії, доручення, брокерського обслуговування, управління цінними паперами, управління активами тощо) вимогам, умисні дії, що мають ознаки маніпулювання на РЦП тощо;

3) правопорушення, пов'язані з розкриттям інформації на фондовому ринку, до яких можна віднести: ненадання або несвоєчасне надання інвестору в цінні папери на його письмовий запит інформації про діяльність емітента в межах, передбачених законом, або надання йому недостовірної інформації, нерозміщення, розміщення не в повному обсязі інформації та/або розміщення недостовірної інформації у загальнодоступній інформаційній базі даних НКЦПФР, умисне незаконне розголошення, передачу або надання доступу до інсайдерської інформації, розповсюдження реклами без її попереднього подання НКЦПФР або після зупинення в установленому порядку такого розповсюдження, неприпинення розповсюдження реклами цінних паперів у разі визнання емісії недобросовісною або недійсною, або визнання випуску цінних паперів таким, що не відбувся тощо;

4) правопорушення, пов'язані з виконанням функцій НКЦПФР, а саме: невиконання або несвоєчасне виконання рішень, розпоряджень, постанов уповноважених осіб НКЦПФР щодо усунення порушень, відмова (ухилення) учасника РЦП від проведення перевірки НКЦПФР тощо;

5) правопорушення, пов'язані з дотриманням законодавством про акціонерні товариства. Наприклад, порушення емітентом порядку скликання або проведення загальних зборів, порядку обрання членів органів управління товариства, порядку або строку виплати дивідендів, викупу цінних паперів.

Висновки. Підбиваючи підсумки проведеного дослідження, можна констатувати:

1) правові підстави застосування АГС на РЦП – це обставини, зазначені у нормативно-правових актах, наявність яких робить застосування санкцій можливим (наявність факту правопорушення), а механізм їх застосування таким, що підлягає реалізації (наявність або відсутність певних умов);

2) правопорушення на РЦП – це суспільно шкідливе діяння (дія або бездіяльність) суб'єкта господарювання, яке суперечить нормам права, що визначають правила здійснення діяльності на РЦП, при порушенні яких передбачено застосування АГС;

3) правопорушення, за які передбачено застосування АГС на РЦП, залежно від юридичної підстави є позадоговірними, а залежно від об'єкта можна виокремити: правопорушення, пов'язані з емісією та обігом цінних паперів, з професійною діяльністю на РЦП, з розкриттям інформації на фондовому ринку, з виконанням функцій НКЦПФР, з дотриманням законодавства про акціонерні товариства.

¹ Мамедова С. Підстави застосування штрафних санкцій в господарському праві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019, № 11. С. 99.

- ² Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003, № 18. Ст. 144.
- ³ Вінник О.М. Господарське право : курс лекцій. Київ : Атіка, 2004. С. 317.
- ⁴ Щербина В.С. Господарське право : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2013. С. 320.
- ⁵ Подцерковний О.П. Хозяйственное право Украины. Харків : ООО «Одиссей», 2005. С. 240–241.
- ⁶ Щербина В.С. Господарське право : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2013. С. 320.
- ⁷ Залярний О.А. Відповідальність в організаційно-господарських відносинах: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2011. 18 с.
- ⁸ Витрук Н.В. Общая теория юридической ответственности: учебник. 2-е изд., испр. и доп. Москва: Норма, 2009. С. 306.
- ⁹ Татькова З.Ф. Підстави, види та форми господарсько-правової відповідальності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. Донецьк, 2010. С. 78.
- ¹⁰ Витрук Н.В. Общая теория юридической ответственности: учебник. 2-е изд., испр. и доп. Москва: Норма, 2009. С. 306.
- ¹¹ Татькова З.Ф. Підстави, види та форми господарсько-правової відповідальності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. Донецьк, 2010. С. 78.
- ¹² Крылова З.Г. Ответственность по договору поставки. Москва: Юрид. лит-ра, 1987. С. 12.
- ¹³ Правила розгляду справ про порушення вимог законодавства на ринку цінних паперів та застосування санкцій: рішення НКЦПФР від 16.10.2012 р. № 1470. *Офіційний вісник України*. 2012. № 87. Ст. 207.
- ¹⁴ Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 51. Ст. 292.
- ¹⁵ Порядок зупинення дії та анулювання ліцензії на окремі види професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів): рішення НКЦПФР від 14.05.2013 р. № 816. *Офіційний вісник України*. 2013. № 49. Ст. 94.
- ¹⁶ Вінник О.М. Господарське право: навч. посіб. 2-ге вид., змін. та доп. Київ: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. С. 388.
- ¹⁷ Татькова З.Ф. Підстави, види та форми господарсько-правової відповідальності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. Донецьк, 2010. С. 103.
- ¹⁸ Дорошенко Л.Н. Правовые основания принудительной ликвидации хозяйственных обществ : монография. Донецьк : Світ книги, 2013. С. 228.
- ¹⁹ Правила розгляду справ про порушення вимог законодавства на ринку цінних паперів та застосування санкцій: рішення НКЦПФР від 16.10.2012 р. № 1470. *Офіційний вісник України*. 2012. № 87. Ст. 207.
- ²⁰ Лук'янець Д.М. Адміністративно-деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання : монографія. Суми : Університетська книга, 2006. 367 с.
- ²¹ Щербина В.С. Попередження господарських правопорушень. Київ: Либідь, 1993. С. 10.
- ²² Сухонос В.В., Завальна Ж.В., Старинський М.В. Правове регулювання цінних паперів в Україні : навч. посіб. Суми : Унів. кн., 2004. С. 243–244, 257.
- ²³ Кологойда О.В. Теоретичні проблеми правового регулювання господарських відносин на фондовому ринку України: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.04. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2016. С. 393.
- ²⁴ Постанова Донецького апеляційного адміністративного суду від 15.03.2013 р. Справа № 2а/1270/10271/2012. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/29959615> (дата звернення: 10.09.2020).
- ²⁵ Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України № 3480-IV від 23.02.2006 р. *Офіційний вісник України*. 2006, № 13. Ст. 857.
- ²⁶ Знаменский Г.Л. Хозяйственное законодательство Украины. Київ. : Наук. думка, 1996.
- ²⁷ Татькова З.Ф. Підстави, види та форми господарсько-правової відповідальності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. Донецьк, 2010. С. 103.

Резюме

Часовников Д.В. Підстави застосування адміністративно-господарських санкцій на ринку цінних паперів.

У статті представлено результат аналізу положень законодавства та правової доктрини щодо розуміння підстав застосування санкцій та поняття правопорушення. За результатами проведеного дослідження визначено, що правові підстави застосування адміністративно-господарських санкцій (АГС) на ринку цінних паперів (РЦП) – це обставини, зазначені в нормативно-правових актах, наявність яких робить застосування санкцій можливим (наявність факту правопорушення), а механізм їх застосування таким, що підлягає реалізації (наявність або відсутність певних умов). Сформульовано поняття правопорушення на РЦП як суспільно шкідливе діяння (дія або бездіяльність) суб'єкта господарювання, яке суперечить нормам права, що визначають правила здійснення діяльності на РЦП, при порушенні яких передбачено застосування АГС. Запропоновано поділ правопорушень, за які передбачено застосування АГС на РЦП, залежно від об'єкта.

Ключові слова: правопорушення, умови застосування санкцій, правова підстава, фактична підстава, суб'єкт господарювання.

Резюме

Часовников Д.В. Основания применения административно-хозяйственных санкций на рынке ценных бумаг.

В статье представлен результат анализа положений законодательства и правовой доктрины относительно понимания оснований применения санкций и понятия правонарушения. По результатам проведенного исследования установлено, что правовые основания применения административно-хозяйственных санкций (АХС) на рынке ценных бумаг (РЦБ) – это обстоятельства, указанные в нормативно-правовых актах, наличие которых делает применение санкций возможным (наличие факта правонарушения), а механизм их применения подлежащим реализации (наличие или отсутствие определенных условий). Сформулировано понятие правонарушения на РЦБ как общественно вредное деяние (действие или бездействие) субъекта хозяйствования, которое противоречит нормам права, определяющим правила осуществления деятельности на РЦБ, при нарушении которых предусмотрено применение АХС. Предложено деление правонарушений, за которые предусмотрено применение АХС на РЦБ, в зависимости от объекта.

Ключевые слова: правонарушения, условия применения санкций, правовое основание, фактическое основание, субъект хозяйствования.

Summary

Dmytro Chasovnykov. Grounds for imposing administrative economic sanctions in the securities market.

The article presents the results of the analysis of the legislative provisions and legal doctrine on the understanding of the grounds for imposing sanctions and the concept of offense. According to the results of the study, it is determined that the legal grounds for imposing administrative economic sanctions (AES) in the securities market (SM) are the circumstances specified in regulations, the existence of which makes imposing sanctions possible (the very fact of the offense) and makes the mechanism of their imposing subject to the implementation (the presence or absence of certain conditions). It is substantiated that the conditions for the SM are the circumstances on which the ability of the AES implementation, as well as the choice of the type or size of the AES depends. It is argued that “non-compliance / improper compliance with the law, rules” should be covered by the single term “non-compliance”, as one either fully complies with the rules or does not comply with the rules. It is specified that when defining an offense in the SM, it is correct to use the term “business entity”. The most significant characteristics of an offense at the SM are described. Thus, the concept of action can be understood as an act (or omission) of a business entity violating the procedure established by law for carrying out economic activities. The harm of the offense to the public is expressed in the encroachment on public economic order, including the rights and legitimate interests of the participants in the SM or the public interest of the state. Such a characteristic as the contravention of the legal rules in regard of the offense in the SM is made more specific taking into account that the rules to which the act contravenes can be provided only by regulations and cannot be determined by the provisions of economic agreements, local acts of local government bodies, documents of business entities etc. In the use of the AES, the guilt is in fact presumed (presumption of the offender’s guilt).

As a result, the concept of an offense in the SM is formulated as an act (action or omission), harmful to the public, of the business entity contravening the legal rules which determine the rules of the SM, in violation of which the AES imposing is provided.

It is suggested to classify offences on the SM for the commission of which the AES are imposed, depending on the object of the offense as related to the issue and circulation of securities, to the professional activities in the SM, to the disclosure of information in the stock market, to the performance of functions of the National Securities and Stock Market Commission, to the compliance with the legislation on joint stock companies.

Key words: offense, conditions for imposing sanctions, legal basis, factual basis, business entity.